

KİMLİK SORUNUNU TARTIŞIYORUZ:

„DEVŞİRME BURJUVA“ KİMLİĞİ VE NÖROBİYOLOJİK TEMELLERİ..

Ağustos 2010
Münir Aktolga

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
ÖNCE ŞU, “DEVŞİRME SİSTEMİ” NEDİR ONU BİR HATIRLAYALIM.....	3
OSMANLININ “BATICILIĞI” VE YENİ TİPTEN BİR DEVŞİRME SİSTEMİ.....	4
KÜLTÜR NEDİR.....	5
KÜLTÜRÜN SINIFSAK KARAKTERİ.....	5
DEVŞİRME SİSTEMİNİN MEKANİZMASI BİR TOPLUM MÜHENDİSLİĞİ HARİKASIDIR.....	7
GELELİM OSMANLI’NIN YENİ TİPTEN DEVŞİRMECİLİĞİNE.. ..	7
II.MAHMUT’ TAN İTTİHATÇILARA, ORADAN DA KEMALİZM ÜZERİNDEN GÜNÜMÜZE ULAŞAN OSMANLI’NIN “BATILILAŞMA” ANLAYIŞI, ÖZÜNDE DEVLETE BAĞLI BİR KAPİTALİZM YARATMA ANLAYIŞIDIR.....	8
KİMLİK OLAYININ NÖROBİYOLOJİK AÇIKLAMASI.....	10
NASIL VAROLUYORSUN, ÜRETEREK Mİ, YOKSA DUYGUSAL REAKSİYONLARLA MI	11
TOPLUMSAL VARLIK DA İKİ KATLI BİR BİNA GİBİDİR DEMİŞTİK!.....	15
OLAY APAÇIK ORTADA DEĞİL Mİ!.....	16

GİRİŞ

TÜSİAD konusunda çok yazdım. Niyetim bu çalışmada da aynı şeyleri tekrarlamak değil!.Bu kez konuya bir başka açıdan, kimlik sorununun nörobiyolojik temelleri açısından yaklaşmak istiyorum.

Böyle bir çalışmaya neden ihtiyaç olduğuna gelince: Türkiye toplumunun kendine özgü tarihsel gelişme sürecinin ürünü olan öyle karmaşık bir yapısı var ki¹, dünün içinden çıkıp gelen bugünün toplumsal gerçekliğini açıklayabilme çabası beni aldı otuz beş yıldan beri bilimin uçsuz bucaksız sınırlarında araştırmalara yöneltti!. İnanın bana, eğer olayı gerçekten kavramak istiyorsanız başka yolu da yok bunun!.Biliyorum, ilk bakışta çok iddialı görünen bir söz bu; ama hadi gelin de bugüne kadar sahip olduğunuz bilgilere dayanarak şu “İstanbul burjuvazisi”yle, ya da “büyük burjuvazi” dediğimiz TÜSİAD burjuvazisiyle “Anadolu burjuvazisi” denilen kesim arasındaki farkı açıklayın bakalım!

¹ Aslında olayı bir kere çözünce hiç de öyle “karmaşık” olmadığını anlıyorsunuz. “Karmaşıklık”, problemi eldeki Batı kaynaklı bilgi temeline dayanarak çözme alışkanlığından kaynaklanıyor. Bu durumda, yapılan bütün o çalışmalar da, en fazla, minareyi çuvala sığdırma çabasından öteye gidemiyor!.

Tamam, TÜSİAD cılar, ya da “İstanbul burjuvazisi” dediğimiz burjuvalar “Devletin burjuvalarıdır”. Bunlar Osmanlı artığı Devlet sınıfının himayesinde gelişmişlerdir. Bir Osmanlı cumhuriyeti olan yeni Devletin kendine bağlı bir kapitalizm yaratma çabasının ürünüdürler. Bu nedenle, Türkiye’de sadece TÜSİAD burjuvaları gibi Devletçi burjuvalar değil, Devletçi işçilerin temsilcisi olan sağlı sollu Devletçi sendikacılar da vardır. Bunların hepsi doğrudur. Ya da, Devletin koltuğu altında da yetişmiş olsalar bunlar da son tahlilde burjuva-hem de büyük burjuva- kategorisine girerler. Bu nedenle, bunların bugün “Anadolu burjuvazisi” denilen “yeni yetme” kesimle olan çelişkilerinin kaynağını da burada aramak lazımdır. Şimdiye kadar Devletin koyduğu kurallar-sınırlar içinde bir tür tekelci konuma almış olan bu insanlar, şimdi, “Anadolu burjuvazisi” adı altında kendilerine yeni rakiplerin çıkmasını bir türlü hazmedemiyorlar..

Bütün bunların hepsi doğrudur. Zaten ben de daha önceki çalışmalarda bunları ayrıntılı olarak ele almaya çalıştım. Ama yetmez! Olayı açıklamaya yetmiyor bunların hiçbirisi. Çünkü olayın bir de bilimsel olarak açıklanması gereken kimlik boyutu var. Evet, “Devletin burjuvaları” kavramı işin bu yanına vurgu yapıyor, ama bu kadarı yeterli değil. Çünkü sonunda insan şöyle de düşünebilir: “Tamam, bunlar da burjuva, ama bunlar devlet destekli olarak gelişmişler”. Dikkat ederseniz burada burjuva kimliğine dokunulmuyor. Yani, o da burjuva bu da burjuva sonunda. Olayın, üretim süreci bazında oluşan burjuva kimliği yanı öne çıkıyor sadece. Devletçi burjuva kimliğinin özü anlaşılamiyor. Ki bu da daha sonra ortaya çıkacak olan problemlerin çözümünde önümüzde bir engel olarak kalıyor. Şöyle açıklamaya çalışalım:

Örneğin şu 12 Eylül Referandumunu ele alalım. Bir türlü “evet” demeye dili varmıyor TÜSİAD cıların niye? Ya da, Gül’ün Cumhurbaşkanı seçilmesini bir türlü içlerine sindiremediler..Hele hele, AK Parti bir öcü gibi onlar için halâ, niye?² Tamam, bunlar Devletin³ kanatları altında, ulusal sınırlar içinde bir tür tekel konumuna alışıarak yetişmişler, ama bugün artık burjuvazi için ulusal sınır mı kaldı ortada!. Hele hele, TÜSİAD cılar gibi global düzeyde iş yapan- ortaklıkları bulunan- büyük burjuvalar için!. İş yapma, üretme ve ürettiklerini satma, yani ticaret yapma-ithalat, ihracat- açısından ulusal sınır denilen şeyin bir önemi mi kaldı ki artık!. Bırakınız daha büyük olan TÜSİAD cıları bir yana, o “yeni yetme” “Anadolu burjuvaları” bile artık global pazarlara yönelik olarak iş yapar hale geldiler. **Yani, öyle kapalı bir ekonomi var da, ulusal sınırlar içindeki rekabet bunları birbirlerine düşman ediyor diye birşey yok!** E, nedir o zaman bunların kanlı bıçaklı olmalarının nedeni? Bir yanda CHP-MHP gibi ulusalcı, Türkiye’yi içe kapatmaya yönelik çağ dışı partilerden oluşan bir alternatif varken, niye dışa açılmayı, global pazarlarla bütünleşmeyi savunan bir AK Parti’ye karşı bunlarla ittifaka girişir TÜSİAD!..Bir yanda, ülkeye global sermayeyi de çekecek olan bir demokratikleşme, şeffaflaşma süreci yaşanırken neden bunun karşısındaki cephede yer alır TÜSİAD? Evet, devletin koltuğu altında yetişmişler falan ama, bunlar da sonunda global düzeyde iş yapan insanlar değil mi, bir CHP ile, bir MHP ile ne işleri var bunların? Aptal mı bunlar, kendi bindikleri dalı neden kesmeye çalışıyorlar? **Düşünün bir kere, eğer kazara şu 12 Eylül’de “hayır” çıkarsa sandıktan, bundan onlar da zarar görmeyecekler mi? Diyeceksiniz ki, onlar, kaçınılmaz olarak kendi kucaklarına düşecek olan bir CHP-MHP koalisyonuna oynuyorlar!. Ulusalcılardan da oluşsa böyle bir koalisyonun yaşamı devam ettirebilmenin kaçınılmaz sonucu olarak mecburen kendi denetimleri altına gireceğini düşünüyorlar, bu yüzden de bugün bu partilerin ulusalcı söylemlerine aldırış etmiyorlar!** İyi güzel de değişen bir dünya var artık ortada. Bu türden ittihaççı-toplum mühendisliği temelli pozitivist politikalarla ne kadar yol gidebilirler ki!. Üretici güçlerin gelişme seviyesinin olağanüstü boyutlara ulaştığı bir Türkiye’yi ne kadar zapturapt altında tutabilirler ki.

Ya Kürt Sorunu? Kılıçdaroğlu’nun dediği gibi, PKK’ya af getirerek Kürt Sorununu çözebileceklerini mi sanıyor bunlar⁴? Ya aşağıdan yukarıya gelişen dinamikler ne olacak?

² Evet, bu türden düşünceler çoğu zaman mantiki değil, duygusal..ama niye böyle bu?

³ Biliyorsunuz bu „Devlet“ başka devlet, o yüzden hep büyük harflerle yazıyorum onu!..

⁴ O da hemen söylediklerini geri aldı ya!..

Demokrasi diyen, kimlik sorunu diyen bir Kürt burjuvazisi de var artık bugün ortada. Onları ne yapacaksınız? Anadolu burjuvazisinin bir parçası onlar da. Yarın aradaki PKK engeli kalkıpta bunlar birlikte hareket etmeye başlarsa ne yapacaksınız o zaman!. Bu sorular uzar gider..

Bu çalışmanın amacı kimlik sorununun nörobiyolojik temellerini de dikkate alarak toplumsal kimliğin ve bu arada burjuva kimliğinin nasıl oluştuğunu göstermek; buna bağlı olarak da, yukardan aşağıya doğru oluşturulan Devletçi burjuva kimliğinin toplumsal-sınıfsal temellerini ortaya koyabilmektir.

Ama, konuya girmeden önce açıklık getirilmesi gereken bir diğer nokta daha var sanırım: Kimlik sorununun nörobiyolojik temellerinden bahsettiğimiz zaman ilk akla gelen, bireysel düzeyde organizmal varlığı temsil eden kimliktir (Türkçede nefis olarak ifade ettiğimiz instanzdır-self, selbst-). Bununla, son tahlilde toplumsal bir kimlik ifadesi olan burjuva kimliğini açıklamak mümkün müdür? Yani burjuva kimliğinin nörobiyolojik açıklaması olur mu?

Görüldüğü gibi problem o kadar basit değil!. Bu nedenle, daha geniş açıklamalar için, olayı bütün ayrıntılarıyla ele almak isteyenlere gene bu sitede yer alan 2. Çalışmayı okumalarını öneririm⁵.

Konuya yavaş yavaş girmek istiyorum. Önce olayı biraz daha açalım ve şu “Devletin burjuvaları” kavramının tarihsel temellerini ele alarak “devşirme burjuva” kavramıyla ne demek istediğimizi görelim:

ÖNCE ŞU, “DEVŞİRME SİSTEMİ” NEDİR ONU BİR HATIRLAYALIM..

Bu konuyu daha önce ele almıştık, orada şöyle demişiz⁶:

“Onyedinci yy’a kadar 300 sene boyunca, Osmanlı Devleti Hristiyan teb’anın 10-15 yaş arası yetenekli çocuklarını ailelerinden alarak eğitir⁷, sonra da her öğrencinin kapasitesine göre, onları en alt seviyeden en üst seviyeye kadar kamu hizmetine yerleştirirdi. Buna o zaman, bu işlem çeşitli vilayetler arasında sırayla gerçekleştirildiği için, ‘rotasyon’ anlamına gelen “devşirme” adı verildi.

Osmanlı’nın Devlet olmaya başladığı daha o ilk dönemden itibaren uygulamaya koyduğu bu sistemin başlıca iki nedeni vardır. Bunlardan birincisini ünlü tarihçi Toynbee’den dinleyelim:

“Hayvan yetiştirmek ve onlarla ilgilenmek, göçer mesleği olmakla birlikte, onların asıl becerisi, bazı hayvanları, topluluk ve sürülerine göz kulak olma konusunda kendilerine yardımcı-askeri deyimle astsubay- olarak yetiştirmekte ortaya çıkar. Bineklerinin (at veya deve) ve köpeklerinin eğitimi, işlerinin önemli bir parçasıdır.

Göçerler bozkırlardan yerleşik bölgelere atıldıkları zaman, ya almak, ya da ölmek zorundadırlar. Buraları aldıkları zaman ise, insanlara sürü muamelesi yaparlar ve aralarından seçtikleri bir azınlığı çoban köpekleri niyetine eğitirler. Sürüler, değerli canlı emtiadır. Emtia oldukları için esir sınıfına sokulurlar; değerli oldukları için de kendilerine bebek gibi dikkatle bakılır. Bu yüzden çoban, çoban köpeğinin yardımına muhtaçtır. Fakat çoban köpeği, eğitilmediği taktirde çobanın işine yaramayacaktır. Çoban köpeğinin yardımı o kadar önemlidir ki, onu en etkili bir seviyede kullanılabilir hale getirmek için hiçbir emek esirgenmez.

⁵ www.aktolga.de 2. Çalışma, “Çok Hücreli Bir Organizmada İnfomasyon İşleme Süreci ve Evrim”

⁶ II.Mahmut’tan Günümüze Devşirme Sistemi, www.aktolga.de Makaleler..

⁷ Ailelerinden koparılan çocuklar, önce, kırsal bölgede tarımsal faaliyette bulunan Türk ailelerin yanına verilirdi. Bundan amaç, burada kaldıkları süre içinde çocukların Türk kültürüyle temasa gelmelerini sağlamaktı. Bunu, onların zihinlerini yeni yaşam bilgileriyle donatarak onları tıpkı bir robot gibi yeniden programlamak şeklinde de ifade edebiliriz.

Osmanlının insan “çoban köpekleri”, kamu hizmeti için eğitmek üzere devşirdikleri Hristiyan teb’anın çocuklarıydı. Eğitim çetin, yoğun rekabetçi ve seçici, daha ileri sınıflara hak kazanan çocuklar için ise kapsamlı idi. İleri sınıflardaki eğitim, Fars ve Arap edebiyatını da içine alıyordu.. **Çocuklara Müslüman olmaları için baskı yapılmazdı; zaten buna lüzum da yoktu. Sonunda hepsi de Müslüman oluyordu. Aileleriyle irtibatları kesildikten sonra katıldıkları kamu kurumunun onlar üzerindeki etkisi karşı konulamaz seviyedeydi.**

Böylece devşirmeler, bahçıvanlıktan Sadrazamlığa kadar değişen çok farklı mesleklere sahip olabiliyorlardı. Aldıkları ödüller de rütbe, güç ve para olarak, buna paralel şekilde birbirinden çok farklıydı. **Başarının anahtarı yetenek ve gönüllülüktü; ailelerin sosyal durumu hiçbir anlam ifade etmiyordu. Onlar devşirilirken aileleriyle bütün bağları kesilmiş ve hepsine tek bir hukuki statü verilmişti. Sadrazamdan bahçıvana kadar hepsi Sultanın kuluydu ve tam bir teslimiyetle ona itaat etmeleri bekleniyordu. İhmal, tıpkı bir bahçıvan gibi, Sadrazamın da kellesine mal olabilirdi”⁸.**

Burada söylenilmek istenilen şeyin özü şudur: İnsanların düşüncelerini-kafa yapılarını-bilinçlerini belirleyen onların dış dünyayla-çevreyle ilişkileridir-etkileşmeleridir-Bunun temeli ise üretim faaliyetidir. Çünkü, insan toplumsal bir varlıktır, yani, toplumsal olarak kendini üretirken varolur. Barbarlığın orta aşamasından sınıflı topluma geçen Osmanlı fetih yoluyla elde ettiği toprakları ve insanları yöneterek devlet haline gelme zorunluğuyla karşı karşıya geldiği zaman, o ana kadarki bilinci, bilgi temeli ne ise bunlardan yararlanarak yola devam edecektir. Önünde başka yol yoktur. Asırlardır çobanlık yaparak varolan, kendini üreten bu insanlar için, o zaman, Devlet de daha büyük bir aşiretten başka birşey değildir! Devletin yönetimi altındaki teb’a bir tür “sürü” (reaya), Devletin “asıl kurucu sahipleri” olarak kendileri de “çobandırırlar”. Ve nasıl ki bir sürüyü yönetmek için çobanın bir çoban köpeğine ihtiyacı oluyorsa, Devletin de bu yeni tipten sürüyü yönetmek için insan çoban köpeklerine ihtiyacı olacaktır. Peki kim olacaktı bu çoban köpekleri? Nerden bulacaktı Devlet bu özel tipte köpekleri? İşte, Osmanlı Devşirme Sistemi bu soruya verilecek cevabın ürünü olur. Aslında Osmanlıdan çok daha önceleri, ta İspartalılar’dan bu yana uygulanan bir sistemdi bu. **Çocukları ailelerinden koparıp onları yeniden eğiterek bir tür robot askerler elde etmekte bu sistemin özü..**

“Devşirme Sistemi”nin, bilinç altında yatan ikinci gerekçesi ise, Devletleşme süreciyle birlikte, Devlet kurucu aşiret toplumunun sınıflara ayrışması oldu. Aşiret şefinin etrafında toplanan ve artık Yönetici Devlet Sınıfı olarak şekillenmeye başlayan egemen unsurun, eşit koşullara sahip oldukları diğer aşiret üyelerini saf dışı bırakabilmek için onların dışında bir bürokrasiye ve kolluk kuvvetine ihtiyacı vardı⁹.

OSMANLININ “BATICILIĞI” VE YENİ TİPTEN BİR DEVŞİRME SİSTEMİ..

Devşirme sisteminin, özünde, bir kültürün-yaşam bilgileri sisteminin-yerine başka bir kültürü yerleştirerek, toplum mühendisliği yoluyla, istenilen tipte insanlar yetiştirmek anlamına geldiğini gördük. **Bu mantığa göre insanı biyolojik bir robot olarak düşünürseniz, yapılan iş, onun kafasındaki “kültür” adı verilen programı-“bilgi temelini”- çıkarmak, sonra da bunun yerine başka bir programı koymaktan ibarettir!..Olay budur!.** Bir bilgi işlem sistemi olan bu insan-robotun artık bundan sonra yapacağı iş, çevreden gelen bilgileri sahipliği olan bu yeni bilgilere göre değerlendirerek istenilen çıktıları-düşünce ve davranışları- üretmek olacaktır.

⁸ Osmanlı İmparatorluğunun Dünya Tarihindeki Yeri, Arnold Toynbee. s.33 (Osmanlı ve Dünya, Kemal Karpad, Ufuk Kitap)

⁹ Bu konuyu “Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimleri’nin Esasları”nda bütün ayrıntılarıyla ele aldık isteyen bakabilir. www.aktolga.de 5.Çalışma..

Madem ki, bu toplum mühendisliği harikasının özü program değiştirmeye-kültür değişimine-dayanıyor, o halde önce kültür nedir onu bir görelim:

KÜLTÜR NEDİR

Gene bu sitede yer alan daha önceki bir çalışmadan alıntı yaparak devam ediyoruz: “Doğduğunuz andan itibaren en yakın çevrenizden, annenizden, babanızdan hiç farkında olmadan öğrendiğiniz yaşam bilgilerini bir düşünün..Yediğiniz içtiğiniz şeylerden, bunları nasıl yeyip içtiğinize kadar.. Günah diye domuz etini yemiyormusunuz, ya da inek sizin için kutsal olduğundan eti yenmez mi.. Çatal bıçak kullanarak mı yiyorsunuz yemekleri, yoksa elinizle mi..Bir sandalyeye oturarak masada mı yiyorsunuz, yoksa bağdaş kurarak yerde mi.. Yemek yerken dışı kalaylanmış bakır kaplar mı kullanıyorsunuz, yoksa porselen tabaklarda mı yiyorsunuz. Buna benzer şeyleri şöyle bir düşünün.. Örneğin, oturduğunuz evin nasıl bir ev olduğunu, evde kullandığınız mobleyi, evinizi nasıl dayayıp döşediğinizi, odun sobasıyla mı ısındığınızı, yoksa ısınma işini kalöriferle mi yaptığınızı, dinlediğiniz müziği, üzerinize giydiğiniz elbiseleri düşünün...Bütün bunların hepsi, hiç farkında olmadan öğrenerek sahip olduğunuz yaşam bilgilerini oluştururlar..Daha sayısız örnekler verebiliriz bunlara..Örneğin, neden elbiseleriniz şu an üzerinizde olduğu gibidir de başka türlü değildir, yani neden Arap ülkelerinde olduğu gibi giyinmiyorsunuz da şu an giyindiğiniz gibi giyiniyorsunuz! Neden bazı kadınlar başörtüsü takıyorlar da bazıları takmıyorlar.. Ya da, neden belirli tür müzikleri dinliyorsunuz.. Neden bazı şeylerden hoşlanıyorsunuz da bazılarından hoşlanmıyorsunuz? Zevklerin ve renklerin tartışılmaz olduğu söylenir, neyin güzel, ya da çirkin olduğunu belirleyen nedir o zaman? Ya peki neden başka bir dil değil de şu an konuştuğunuz dil sizin ana dilinizdir; ana dilinizi nasıl öğrendiğinizi hiç düşündünüz mü?

Bütün bunlara, yani farkında olmadan-bilinç dışı olarak sahip olduğumuz bu “yaşam bilgilerine” kültür diyoruz. Bizi toplumsal bir varlık haline getiren bu bilgileri, doğduğumuz andan itibaren, en yakın çevremizden başlayarak öğreniriz. Çünkü, bunlar çinde yaşadığımız toplumun bilgi temelidir-toplumsal DNA’larıdır. Nasıl ki annemizden ve babamızdan gelen DNA’ların kaynaşmasıyla biyolojik varlığımıza ilişkin o ilk DNA bilgi temelimiz ortaya çıkıyorsa, içinde yaşadığımız toplumdan aldığımız bu kültürel miras da bireyler olarak bizim toplumsal varlığımızın-kimliğimizin oluşmasına neden olurlar. Bunun dışında, yaşam süreci içinde bizim yaptığımız, bize miras kalan bu bilgilere dayanarak hayatı yaşarken, kendi yaşam tecrübelerimizle üreteceğimiz yeni bilgileri de bunların üzerine ekleyerek bilgi dağarcığımızı genişletmek, ve ortaya çıkan sonuçları çocuklarımıza miras olarak bırakmak oluyor. İşte insanı kültürel kimliğiyle-yaşam bilgileriyle tarihsel-toplumsal bir ürün yapan süreç budur. Toplumsal evrim sürecinin mantığı da budur aslında. Bu anlamda her insan, kendi bireysel ve toplumsal tarihinin yaşanılan anın içindeki ürünü oluyor. Şu anın içinde varolan, bir yanıyla geçmişin içinden çıkıp gelen olurken, diğer yanıyla da, geleceği yaratmaya çalışan olarak ortaya çıkıyor.

Tek bir elementin (insanın) yapısı böyle olunca, bu türden elementlerin (insanların) oluşturduğu insan toplumu adını verdiğimiz sistemin yapısı da buna uygun oluyor tabi. Yani, insan toplumları da gene öyle iki katlı bir bina gibi oluşuyorlar.

KÜLTÜRÜN SINIFSAK KARAKTERİ..

Toplumun bir sistem, insanların da bu sistemin elementleri olduğunu söyledik. Ama bu sistem sınıfsal bir gerçeklik de olduğu için, toplumsal üretim faaliyeti içinde insanlar kendilerini belirli sınıfların üyesi olarak da gerçekleştirirler. Her toplumsal sınıf toplumsal kültürün bir bileşeni olarak kendi yaşam koşullarını temel alan belirli bir yaşam bilgileri ağına sahip olurken, sınıf kültürü dediğimiz bu bilgiler belirli bir sınıf kimliğinin ortaya çıkmasında da yapı taşlarını oluştururlar.

Örneğin, feodal bir toplumda toplumsal kültürden bahsettiğimiz zaman bundan toplumsal sınıfların-feodallerin ve serflerin-karşılıklı ilişkileri içinde nasıl yaşadıklarını anlarız. Toplumun hakim sınıfı feodaller olduğu için feodal kültür diye adlandırdığımız bu kültür kendi içinde egemen sınıf üyelerinin-feodallerin-ve onların karşısında yer alan serflerin hangi koşullar altında nasıl yaşadıklarını, bunların kendi aralarındaki ilişkilerin nasıl düzenlendiğini anlatır. Üretim faaliyeti içinde insanlar arasında oluşan ilişkilerle kayıt altına alınan bu bilgilere ise o toplumun bilgi temeli diyoruz.

Aynı şekilde, kapitalist kültürden bahsettiğimiz zaman da, bundan, kapitalist üretim ilişkileri içinde oluşan-kayıt altında tutulan-yaşam bilgilerini anlarız. Ki bu da gene kendi içinde sınıfsal bir karaktere sahiptir. Bir burjuva kültürüyle bir işçi sınıfı kültüründen oluşur. Kapitalist kültür ise bu iki sınıfın karşılıklı ilişkilerinden oluşan sistemin temel yaşam bilgileri zeminini ifade eder.

Ama, dikkat ederseniz, kültür olayını kavrayabilmek için çizmeye çalıştığımız bu tabloda halâ eksik bir yan var! Feodal toplumdaki-feodal kültürden, sonra da kapitalist toplumdaki-kültürden bahsettik. Ama bunlar öyle öyle gökten paraşütle iner gibi ardarda, birbirlerinden bağımsız olarak ortaya çıkmıyorlar ki! Biri diğerinin içinde onun ana rahminde-onun diyalektik inkârı olarak geliyor bunların. Yani, kapitalist kültür-yaşam bilgileri dediğimiz bilgi temeli, feodal kültürün-yaşam bilgilerinin içinde, onu da kendi içinde ihtiva ederek, ama onun üstüne yeni sinapların inşası yoluyla geliyor. Yeni bilgilerin daima eskinin içinden, onların üzerine yeni sinapların eklenmesi yoluyla ortaya çıktığı ilkesinin doğal sonucudur bu. Bir yaz boz tahtası değildir bilginin gelişme süreci. Yani eğer bir feodal kültür-yaşam bilgileri sistemi olmasaydı bir kapitalist kültür-bilgi temeli de olmazdı, oluşamazdı.

Peki bizde nasıl gelişmiştir bu süreç? Hangi feodal kültürün içinden çıkarak oluşmuştur bizim kapitalist kültürümüz-bilgi temelimiz?

Birkere, Osmanlı toplumu Batı toplumları gibi feodal bir toplum değildir. 16.yy'ın ortalarından itibaren gelişmeye başlayan feodalleşme süreci Devletin müdahalesiyle sekteye uğratılmıştır. Yani, Osmanlı'nın batılılaşma süreci aynı zamanda feodalleşmeyi engelleyici bir merkezileşme sürecidir.

Osmanlı, batılı toplumlardan farklı olan fetihçi bir toplumdur. Tipik bir İbni Haldun Devletidir o. Bu yüzden de klasik-tipik bir antika kültüre-yaşam bilgileri temeline sahiptir. Başta bir çoban ve onun etrafında devşirme Kapıkullarından oluşan "Devletin asıl sahibi" Yönetenler vardır burada; aşağıda, bunun altında da, Yönetilenler-reaya, sürü-bulunur.

Daha sonra, fetihçiliğin sona ermesiyle birlikte bu toplum yapısal bir değişikliğe maruz kalır. Ama, başaramaz bunu. Ve Antika İbni Haldun devletleri sisteminin son halkası olan Osmanlı, dış konjonktüre de bağlı olarak bambaşka bir yola girer. Artık ortada İbni Haldun'un tanımladığı tarihsel devrim mekanizmasını yeniden kuracak bir barbar akını kalmadığı için, sistem, yaşamı devam ettirme kaygısıyla, batılılaşmak adı altında kendi içinden yeni tipten bir tarihsel devrim diyalektiği yaratır. Dinsel bir kılıfla da kaplanmış olan klasik fetihçi antika Osmanlı kültürünün yerine yukardan aşağıya doğru Devlet eliyle Batı kültürü egemen kılınmaya çalışılır. Sanki bir elbiseyi çıkararak başka bir elbise giyer gibi Devlet topluma yabancı bir kültürü egemen kılmaya çalışmaktadır. Sonra da, özellikle Cumhuriyet döneminden sonra, buna bağlı olarak Devlete bağlı-Devlet odaklı bir kapitalist kültür yaratılmaya çalışılacaktır. Ama öyle, Rus ve Japon örneklerinde olduğu gibi, sistemin içindeki eski kültürü temsil eden sinapların üzerine yeni bilgileri temsil eden eden sinaplar ilâve etmek falan yoktur burada!. Direkt olarak varolanı kötüleme, yok etme ve onun yerine yabancı bir bilgi temelini oturtma çabasıdır bu.

İşte bizde, Devlet eliyle yaratılan ve bugün TÜSİAD cıların temsil etmeye çalıştıkları Devletçi kapitalist kültürün tarihsel temeli budur. **Batı toplumlarında kapitalist kültür feodal toplumun içinde feodal kültürle mücadele sürecinde oluşur. Bu yüzden de onun**

diyalektik inkârıdır. Yani, Batı'da burjuva kültürünü-burjuva bilincini-belirleyen şey onun feodal kültürle-bilgi sistemiyle-olan kavgasıdır. Burjuva kimliği bu mücadele içinde ortaya çıkar. Bizde ise, modernize edilmiş eski Osmanlı kültürünün ve onun en önemli bileşeni olan Devlet anlayışının uzantısı olarak ortaya çıkar bu "burjuva kültürü"! Bu yüzden de asalaktır, Devletçidir. Devlete karşı mücadele içinde oluşmadığı için de belirli bir demokrasi kültürüne-bilincine sahip değildir.

Müthiş birşey değil mi! Görüyorsunuz, böyle bir süreç içinde sistem kapitalistleşse de, yani sistemin içinde kapitalist üretim ilişkileri gelişse de eski toplumsal DNA ların değişmesine imkân yoktur!. Çünkü, kapitalist kültür adeta eski Devletçi kültürün bir uzantısı olarak gelişmektedir!. Karşılıklı bir varoluş-çıkâr ilişkisi olarak da ifade edebiliriz bunu. Devlet açısından durum açıktır, kapitalistleşerek çağa ayak uydurmakta, varlığını devam ettirmektedir o. Devletçi kapitalistler için ise bulunmaz bir nimettir bu!. Öyle Batı'daki gibi kavga dövüş yerine önlerinde hazır bulurlar onlar Devlet mekanizmasını. Al onu tepe tepe kullan! Amaç üzüm yemek değil midir! Bağcı önüne getirmiş üzümünü, niye bağcıyla uğraşacaksın ki! İşte bizim TÜSİAD cı Devletçi burjuvalarımızın durumu budur. Onların Devletçi kimliğini belirleyen kültürel gelişim diyalektiği budur..

Peki bu sistem nasıl oluşturulmuştur?

DEVŞİRME SİSTEMİNİN MEKANİZMASI BİR TOPLUM MÜHENDİSLİĞİ HARİKASIDIR..

Osmanlı'daki devşirme sisteminin ilk işleyiş biçimini-mekanizmasını- gördük. Hristiyan çocuklarının, ailelerinden-içinde yaşadıkları toplumdaki koparılmalarına dayanıyordu burada işin özü. Henüz daha binanın üst katının-yani bilişsel kimliğin-oluşmamış durumda olduğu genç insanları alıyorsun, tıpkı bir bitkiyi bir yerden söküp başka bir yere diker gibi, bunları başka bir kültür-yaşam bilgileri ortamına bırakıyorsun! **Yani önce, binanın alt katını restore ediyorsun, onu yeni yaşam bilgileriyle takviye ediyorsun, sonra da bunun üzerine ikinci katı inşa ediyorsun. Öyle ki, o zemin katı, istese de istemese de, bundan sonra artık üzerine inşa edilen o diğer katları taşımak zorunda kalacaktır.**

Burada süreci etkileyen iki nokta var. Birincisi zor faktörü şüphesiz. Başka türlü bir çocuğu ailesinden koparamazsınız! Ama bu, işin daha çok başlangıç kısmına ilişkin. Yani olayın gelişimi sadece zora bağlı değil. Bir de işin motivasyon sistemini yeniden programlamaya yönelik yanı var¹⁰. Ailesinden koparılan o çocuk-ve tabii aile-daha işin başından itibaren şunu biliyorlar ki, başlarına konan aslında bir Devlet kuşudur! Düşünsenize bir kere, eğer yetenekleri elverişli ise önünde her türlü kapı açık olacaktır artık o çocuğun!..İlerde Sadrazam bile olabilirdi o!..**Böyle bir şey, onlar için, sürünün basit bir ferdi olmaktan çoban köpeği olmaya terfi etmek gibi birşey oluyordu! Motivasyon sistemini yönlendirmek için müthiş bir yöntem doğrusu..Eline bir çita veriliyor ve sana deniyor ki, al bu çitayı bununla eğit kendini, onu ne kadar yükseğe koyarak üzerinden atlayabilirsen hayat yollarında o kadar yükseklerle erişmiş olacaksın!**

Ama tabii bütün bu mekanizmanın işleyebilmesinin olmazsa olmaz bir koşulu vardı: Fetihçilik! Fetihçilik dönemi bitince sistem de bitti! Önce devşirme sistemi bitti, sonra da adım adım Yeniçerilik..İşte, II.Mahmut'un ortadan kaldırdığı yeniçerilik bu sürecin sonunda ortada kalan enkazdı aslında..

GELELİM OSMANLI'NIN YENİ TİPTEN DEVŞİRMECİLİĞİNE..

Osmanlı toplumu (ve onun devamı, kalıntısı olan Türkiye toplumu) II.Mahmutla birlikte başlayan ve günümüze kadar gelen süreç içinde devlet-asker gücüyle, "batılılaşma-

¹⁰ Motivasyon Sistemi nedir, nasıl çalışır, bu konuda bak: 6. Çalışma www.aktolga.de

modernleşme” adı altında kendi yaşam bilgilerini-kültürünü terkederek Batı kültürünü benimsemeye zorlanmış, bu yüzden de, yaşadığı travmanın etkisi altında kişilik bunalımına düşmüş bir toplumdur¹¹. Öyle ki, burjuva devrimi süreciyle içiçe geçen kimlik sorunları ve kültürel çatışmalar bugün bile hala zaman zaman toplumun iç dinamiklerini etkisiz hale getirmekte, toplumsal hayatı felç etmektedir.

Eskiden, reaya’yı-sürüyü- devşirdiği Hristiyan çocuklarından yarattığı “Kapıkulu” adı verilen bir bürokrasiyle-çoban köpekleriyle-yöneterek sistemi ayakta tutmaya çalışan Devlet, “batılılaşma” adı verilen bu yeni süreçle, devşirilen Müslüman çocuklarını kendisine göre eğiterek yeni tip bir bürokrasi-çoban köpekleri sistemi-yaratmaya çalışacaktır. Osmanlı’nın ve daha sonra da Cumhuriyet’in “modern-batıcı eğitim sisteminin” tek amacı Devlete bu türden “eğitilmiş” devşirme kadrolar yetiştirmektir...Olay bundan ibarettir!..

Türkiye halkı okumayı sevmez derler! Doğrudur sevmez, bu yüzden de az kitap-gazete okur halkımız! Ama bunun nedeni, onun “cahil” olması ve cahil kalmak istemesi değildir! Devletin uyguladığı yeni tipten devşirme sistemini protesto yatar işin altında! Aynen daha önceki sistemde çocukları ellerinden alınan Hristiyan aileler gibi, bir yandan sevinir çocuğunu Devlete teslim ederek okula gönderdiği için, okusun da Devlete kapılsın, kendini kurtarsın-adam olsun- diye düşünür içinden; ama diğer yandan da, onun-yani çocuğunun-artık kendisine karşı yabancılaşacağını, kendinden koparılacağını düşünerek üzülür buna!.

İşte bu halk tam yüz elli yıldır yaşıyor bu çelişkiyi!..

Ama burada, birincisinden-yani eski tip devşirme sisteminden- farklı olarak çok önemli bir nokta var altı çizilmesi gereken: Osmanlı’nın, ve daha sonra da bir Osmanlı projesi olarak onun içinden çıkıp gelen Cumhuriyet’in içine girdiği bu yeni süreç-“batılılaşarak modernleşme” süreci-artık fetihçiliği değil, üretimi temel alan yeni bir kulvardı toplum için. İşte bu nedendir ki, içine girilen bu yeni süreçte toplum kendi iç dinamikleriyle önüne konulan engelleri aşmayı başarmıştır.

II.MAHMUT’TAN İTTİHATÇILARA, ORADAN DA KEMALİZM ÜZERİNDEN GÜNÜMÜZE ULAŞAN OSMANLI’NIN “BATILILAŞMA” ANLAYIŞI, ÖZÜNDE DEVLETE BAĞLI BİR KAPİTALİZM YARATMA ANLAYIŞIDIR...

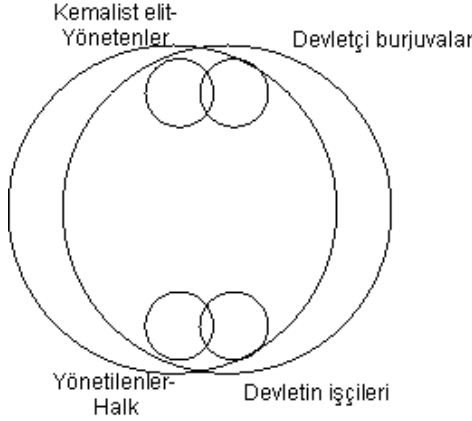
III.Selim ve II.Mahmut’tan itibaren başlayan süreç içinde Osmanlı’nın bütün meselesi “batılılaşarak” kendini-kendi antika varlığını, yapısını- kurtarmaktır. Bu iki kere iki dört böyle! Artık kendisinden üstün olduğuna inandığı Batı’ya bakıyor Osmanlı ve ancak onun gibi olarak hayatta kalabileceğine inanıyor!. Olayın özü budur. **Osmanlı bir yandan, “batılılaşmayı”, “merkezileşerek” antika varlığını güçlendirmek için bir araç-fırsat olarak kullanmaya çalışırken, diğer yandan da, yaratmaya çalıştığı bu yeni merkezi yapı-manivela- aracılığıyla yukardan aşağıya doğru kendisine bağlı bir kapitalist toplum yaratmaya çalışıyor. Düşünebiliyormusunuz ne hinoğlu hin bir anlayış bu! Üstelik bu arada kendisini sıkıştırıp duran batılı ülkelere de diyor ki, “tamam işte bakın ben de sizin gibi düşünüyorum, sizin gibi olmaya çalışıyorum”!..**

¹¹ Osmanlı’nın “batılılaşarak modernleşme” sürecinin Rus ve Japon örnekleriyle hiçbir ilişkisi yoktur! Onlar, kendi kültürlerini-kimliklerini-inkâr etmeden, bizde olduğu gibi Batı’nın karşısında aşağılık kompleksine kapılmadan, Batı’nın üretici güçlerin gelişmesine yönelik olumlu yanlarını alarak modernleşme yoluna girmişlerdir. Bizde ise “batılılaşmak”, kendini inkâr etmek, kendi varlığında başkası olmaya çalışmak olarak anlaşılmıştır. Evet bizim “batılılaşma” çabamızın da bir yanı kapitalistleşmektir, ama bu kapitalistleşmek bizde iç dinamikleri harekete geçirerek, onları destekleyerek ulaşılabilecek bir hedef değildir!. Devlete bağlı bir kapitalizm yaratmaktır amaç. Ama bunu da gene klasik anlamdaki bir “devlet kapitalizmi”yle de karıştırmamak gerekir!. Çünkü bizde devlet kapitalizmi yaratmaya çalışan Devlet kapitalizm öncesi antika bir devlettir!..

Osmanlı'nın kafasındaki model şu: Devlete bağlı bir kapitalizm yaratılarak Devlet yaşatılacak! Yani, Osmanlı'nın "batılılaşmak" anlayışının temelinde toplumun iç dinamiklerini destekleyerek aşağıdan yukarıya doğru bir kapitalistleşme falan yatmıyor!. Tam tersine o, "batılılaşıp merkezileşerek" aşağıdan yukarıya doğru gelişmeye çalışan toplumun iç dinamiklerini yok etmeye çalışıyor. Devletin içinde bulunduğu kötü durumun nedeni olarak sistemin içinde gelişmeye çalışan üretici güçleri, bunların neden olduğu merkezkaç eğilimini-gördüğü için, Devleti kurtarmanın yolunun da merkezileşerek bunlardan kurtulmaktan geçtiğine inanıyor. Müthiş bir şey! Yani, Devlete bağlı bir kapitalizm yaratmanın yolunun aşağıdan yukarıya doğru gelişen kapitalizmi-üretici güçleri-yok etmekten geçtiğine inanıyor Osmanlı!. Batılı ülkelere de, "tamam" diyor, "tamam ben de kapitalistleşeyim", ama öyle bir kapitalistleşme olsun ki bu, Devlete dokunulmasın, tersine o güçlensin!

Dikkat ederseniz "Cumhuriyet Devrimi"yle kurulan "yeni toplum"da zaten değişen üretim ilişkilerinin sonucu olarak ortaya çıkan yeni sınıflardan falan oluşmuyordu! Osmanlı'nın "batılılaşmış" yeni bürokrasisinin yönetiminde yeni bir Osmanlı cumhuriyetinden başka birşey değildir ortaya çıkan¹²!

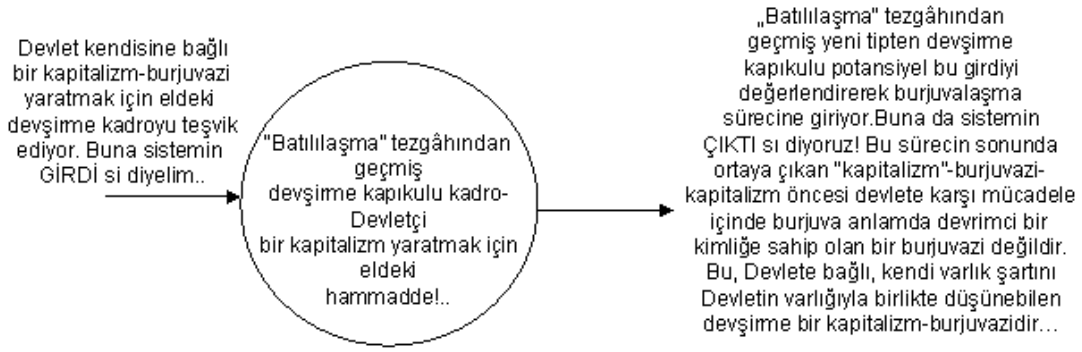
Sonra ne oluyor peki! Bu "yeni yapı-Devlet" yukardan aşağıya doğru kapitalistleşmeye çalışınca sistemin içinde tıpkı bir ur gibi kendine özgü bir kapitalizm gelişmeye başlıyor! Şöyle gösterelim:

Kapitalizm öncesi antika yapının değişmesine olanak tanımadan yukardan aşağıya doğru bir kapitalizm yaratmaya çalıştığın zaman sonuçta sistemin içinde büyüyen bir ur çıkar ortaya. Eskiyle, antika yapıyla bütünleşmiş, onun oluşturduğu statükonun bir parçası haline gelmiş bir kapitalizmdir bu..

Açıkça anlaşılacağı gibi, bu sürecin kapitalizmin aşağıdan yukarıya gelişme diyalektiğiyle hiçbir ilişkisi yoktur!. Normal süreçte kapitalizmin hangi iç dinamiklerin gelişmesinin sonucu olduğunu biliyoruz. Eski toplumun iç çelişkilerini, bu toplumun ana rahminde sermaye birikiminin nasıl ortaya çıktığını biliyoruz. Yukarda açıklamaya çalıştığımız Devletçi kapitalizmin bütün bu süreçlerle hiç alâkası yoktur! Burada çıkış noktası Devlettir. Şöyle gösterelim:

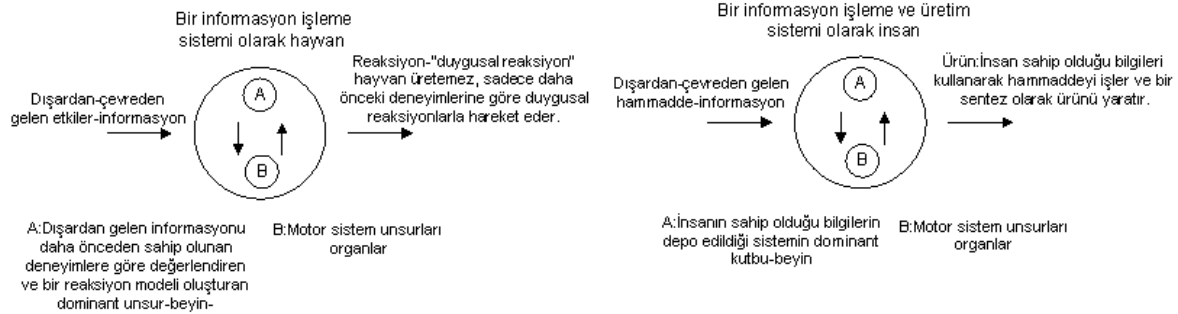
¹² Cumhuriyet'in ilk kuruluşunun Osmanlı artığı İttihatçı-Kemalist kadroyla Anadolu'da gelişmeye çalışan proto kapitalist orta sınıf potansiyelinin bir ittifakı olduğunu biliyoruz. Ne var ki, daha sonra Kemalist kadro bunları tasfiye ederek (aynen bir zamanlar II.Mahmut'ların-İttihatçıların yaptığı gibi) iktidarı tek başına ele alır..1950'ye kadar da bu böyle devam eder..

KİMLİK OLAYININ NÖROBİYOLOJİK AÇIKLAMASI..

Önce, toplum deyince bundan ne anlıyoruz, tekrar bu konuya dönelim. Daha önceki bir çalışmada şöyle demişiz: “Toplum, elementlerini insanların oluşturduğu bir sistemdir. Nasıl ki çok hücreli bir organizma, elementlerini hücrelerin oluşturduğu bir sistemse, toplum da insanlardan oluşan bir sistemdir. Milyarlarca hücre bir araya geliyorlar, birbirleriyle bağlaşılarak insanı oluşturuyorlar. Sonra, bu insanların bir araya gelmesiyle de toplum ortaya çıkıyor. Peki, insan ve hayvan, bunların her ikisi de çok hücreli organizmalar, ikisi de hücrelerden oluşuyor, bir hayvanlar topluluğu olan sürüyle, insan toplumu arasındaki fark nedir?

İnsan, üretme yeteneğiyle hayvandan ayrılır. Yani hayvan, çevrenin karşısında “duygusal reaksiyonlarla” hayatta kalma mücadelesi vererek varlığını sürdürürken, insan üretmek varolur”.

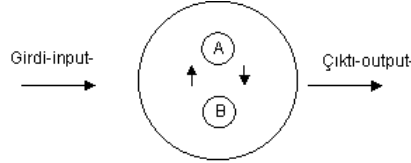

Üretim ise bilişsel-toplumsal bir faaliyettir. Yani ancak, üretim ilişkileriyle birbirlerine bağlı olan insanlar tarafından planlı bir faaliyet olarak yapılabilir. Belirli bir hedefe ulaşmak için plan yaparak problem çözmeye dayanan kolektif bir faaliyettir üretim. İnsanlar ve toplumlar ancak bu tür yaratıcı bir faaliyet içinde varolurlar-gerçekleşirler. Adına “sürü” dediğimiz bir hayvanlar topluluğuyla, elementlerini insanların oluşturduğu bir insan toplumunu birbirinden ayıran esas özellik işte budur. İnsan toplumu, her biri bilişsel-üretken bir unsur olan elementlerin (insanlar) oluşturduğu karmaşık bir sistem iken, hayvanlar topluluğu-sürü ise, elementlerinin duygusal-reaksiyoner unsurlar olduğu basit bir sistemdir.

Peki, hayvan da son tahlilde bir bilgi işleme sistemi değil midir, o da son tahlilde dışardan-çevreden gelen bilgileri (etkileri) sahip olduğu bilgilerle değerlendirip-işleyerek hareket etmiyor mu? Bilişsel anlamda bir bilgi işleme faaliyeti olarak üretim faaliyetiyle “duygusal reaksiyonlar” arasındaki fark nedir, insanla hayvan arasındaki fark sürecin neresinde, hangi aşamada ortaya çıkıyor?

NASIL VAROLUYORSUN, ÜRETEREK Mİ, YOKSA DUYGUSAL REAKSİYONLARLA MI

Varolmak, çevrenin etkilerine karşıkoyabilmek demektir. Yani, belirli bir denge durumunu ayakta tutabilme çabasıdır varolmak. En azından böyle (bu çabayla) başlar. Çevre, yani bizim dışımızdaki ilişki halinde olduğumuz şeyler (objeler, nesnelere) bizi etkiler, bizim organizmamız da, mevcut durumunu-dengeyi korumak için bu etkilere karşı bir reaksiyon-tepki- oluşturur, olay bu kadar basittir! İşte bu reaksiyonlar zinciridir ki, adına benlik-nefs-self dediğimiz organizmal varlığımızı temsil eden instanzın gerçekleşme biçimi-varoluş fonksiyonu bunlardır (buraya kadar insanla hayvan arasında hiçbir fark yoktur).

Şekilde “input-girdi” olarak gösterilen şeyler, madde-enerji-informasyon şeklinde çevreden-dış dünyadan gelen etkilerdir. Böyle bir etki geldiği zaman sistem (AB sistemi olarak organizma) onu değerlendirir ve mevcut denge halini koruyabilmek için ona karşı bir cevap-reaksiyon oluşturur. Bütün mesele bundan ibarettir. Adına “duygusal reaksiyonlar” dediğimiz davranış biçimlerinin altında yatan temel mekanizma budur.

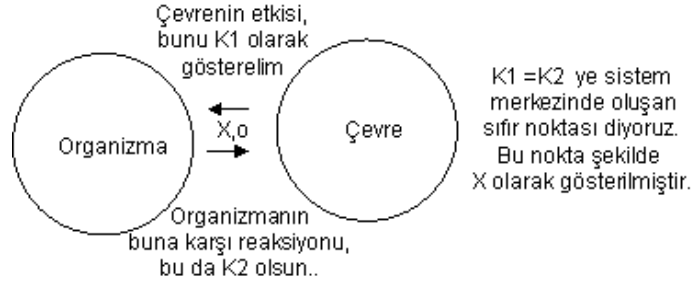
Tabi geniş bir yelpazeyi kapsar bu tür “reaksiyonlar”. Yani, “reaksiyon” deyince bundan hemen sadece, eliniz sıcak bir yere değince onu otomatikman çekmenizi, ya da, ormanda gezerken rasladığınız bir yılanı basmamak için gene otomatik bir şekilde kenara sıçramanızı anlamamak gerekir. Daha önceden sahip olduğunuz deneyimlere, bu deneyimlerle birlikte kayıt altına aldığınız sübjektif bilgilere göre hareket etmeniz de bu kategorinin içine girer. Örneğin, bir hayvanın su içerken saldırıya uğradığı bir yere daha sonra tekrar giderken bu olayı hatırlayarak ürkek-çekingen olması da gene duygusal bir reaksiyondur. Burada önemli olan, davranışların temelinde, hangi biçimde olursa olsun, etki-tepki mekanizmasına göre ortaya çıkan reaksiyonların yatmasıdır. Sistem, hafızasında objektif-eksplicit- bilişsel bilgilere sahip olmadığı için, bu tür-implizit¹³- bilgileri kullanarak sentez yapıp yeni bilgiler üretememekte, reaksiyon karakterini aşan davranışlar geliştirememektedir. O sadece, daha önceden sahip olduğu deneyimlere ilişkin sübjektif-implizit- bilgileri kullanarak basit “duygusal reaksiyonlarla” varlığını üretip, davranış biçimleri geliştirebilmektedir.

Bütün bunları daha önce İkinci Çalışma’da şöyle ifade etmişiz¹⁴:

“Duyu organlarımız aracılığıyla etkileştığımız bir nesnenin beynimizde nöronal modeli olduğu an (yani o nesneyi algılamaya başladığımız an) bu, organizma açısından mevcut denge durumunu etkileyen yeni bir olaydır. O an’a kadar, başka nesnelere ilişkileri esnasında, bu ilişkiler içinde gerçekleşen organizma, yeni bir nesneyle ilişkinin başladığı o ilk an’da, izafi bir başlangıç durumunda (initial state), çevreyle kurulan izafi bir denge halinin bir parçası olarak düşünölmelidir. Sistem merkezindeki sıfır denge haline denk düşen böyle maddi bir gerçeklik, böyle bir durum bulunmadığı halde, bu türden potansiyel bir başlangıcı (initial state) hesaba katmadan, daha sonra bu zemin üzerinde gerçekleşecek ilişkileri anlamak da mümkün değildir.

¹³ Eksplicit bilgiler hafızaya kaydedildikten sonra istenildiği zaman bilinçli olarak tekrar aşağıya-çalışma belleğine indirilerek kullanılabilen bilgilerdir. İmplicit bilgiler ise bilinç dışı olarak kayıt altında tutulduklarından bunlar bilinçli olarak çalışma belleğine indirilerek kullanılamazlar. Yeri gelince bilinç dışı olarak otomatik bir şekilde kullanılırlar. Bütün deneyimlerimiz kendi içinde bu türden bilgileri ihtiva ederler..

¹⁴ www.aktolga.de 2. Çalışma

Gerisi kolay! Nesnenin etkisiyle bozulan dengeyi yeniden kurmak için çaba sarfetmek kalıyor geriye! İşte, o andan itibaren, organizmanın yapacağı bütün faaliyetlerin çıkış noktası, özü budur. Nesnenin etkisine karşı tepki olarak nöronal bir reaksiyon modeli oluşturmak ve sonra da kendi motor sistemi (organlar) aracılığıyla bunu gerçekleştirmek.. Bütün o “yaşamı devam ettirme” (survive) mücadelelerinin, “çevreye uyum” (adaptation) çabalarının özü, esası budur. Yani böyle başlıyor hikâye... Organizma, bu süreç esnasında gerçekleşen bütün orkestral faaliyetlerinin toplamıyla, bunların süperpozisyonuyla temsil olunuyor ve oyunda yerini alıyor. Dışardan baktığınız zaman, sürekli, arası hiç kesilmeden yapılan bir yeniden varoluş çabasıdır hayat! Gerçekte ise “sürekli” diye birşey yoktur. Bir süreç biter diğeri başlar. Ama aradaki o “sıfır noktasının” maddi bir varlığı olmadığı için biz bu süreci (yaşam sürecini) hep “sürekli” olarak algılarız.

Her objeye karşı yeniden oluşan bir süreçtir bu, var oluşun üretim sürecidir. Her seferinde, organizma açısından “dış unsur” olan bir nesne sisteme alındığında (etkide bulunduğu), orkestral bir faaliyetle bu “alınma” işlemini gerçekleştiren sistem (organizma), hemen bunun ardından da, sistemin içindeki mevcut bilgiyle bu etkiyi değerlendirip işleyerek ona karşı bir reaksiyon modeli oluşturur. Sonra da, orkestranın elemanları olan organizmanın bütün alt sistemleri bu nöronal notadan kendilerine düşen kısımları çalarak müziği gerçekleştirirler. Orkestranın çaldığı müziğin notalarına, yani besteye önbenlik-“protoself” dersek, orkestra elemanlarının faaliyetleriyle birlikte ortaya çıkan toplam orkestral faaliyet de sizin benliğinizdir-nefsinizdir (self)”.

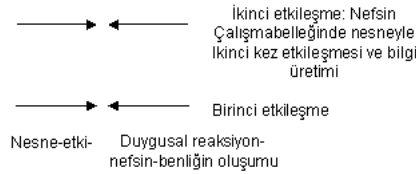
Her ilişkiyle yeniden oluşan bu nesne-duygusal reaksiyonlar zinciri, hafızaya da gene böyle, nöronal düzeyde nesneyi ve organizmayı temsil eden bir (AB) sistemi şeklinde kaydedilir. Yani bizim, hafızadaki “duygusal deneyimler” dediğimiz şeyler, bir ucunda nesnenin, diğer ucunda da organizmanın bulunduğu nöronal ağ'lardan başka bir şey değildir. Bu durumda, söz konusu deneyimlere ilişkin bilgiler de sistemin içinde karşılıklı ilişkilerde kayıtlı olan bilgilerdir. Duygusal deneyimlere dayanan bu bilgileri, daha sonra göreceğimiz bilişsel bilgilerden ayıran en önemli özellik budur. **Bilişsel bilgi bağımsız bir üründür, bir sentezdir. Babası nesne ise, annesi de organizmadır, ama o, “çocuk” olarak bunlardan bağımsızdır. Duygusal deneyimlerin sonucunda ise böyle bir sentez oluşmaz. Bilgi, daima sistemin içinde, ona özgü-sübjektif-, onun bilgisi olarak kalır.**

Örneğin, bir su molekülünün iki atom hidrojenle bir atom oksijenden oluştuğuna dair bilgi bilişsel bir bilgidir. Bu bilgi onu üretenlerden bağımsızdır. Her yerde, her zaman, herkes için geçerlidir. Ama bir hayvanın su içerken saldırıya uğraması olayı ve bu olayla birlikte kayıt altına alınan bilgi duygusaldır-sübjektiftir. Ya da elinizin sıcak bir yere değdiği zaman yanmasına ilişkin bilgi sübjektiftir. Ama, ocağın neden sıcak olduğunu bilimsel olarak izah ederek, sıcaklık-ısı dediğimiz şeyin aslında belirli frekansta elektromagnetik bir dalga-enerji olduğunu, elimizin yanması olayının da, bu enerjiyle elimiz arasındaki etkileşmenin sonucu olduğunu söylediğimiz zaman bu artık bilişsel-bilimsel bir bilgi haline gelir.

Duygusal reaksiyonlar” düzeyinden bilişsel bilgi üretme düzeyine nasıl mı geçiliyor:

Bilişsel anlamda bilgi üretimi sürecinde, o an'a kadar doğanın karşısında edilgen-"reaksiyoner" durumda olan organizmanın, artık bu pasif konumunu bırakarak, belirleyici, aktif unsur haline geldiğini görüyoruz.¹⁵ Plan yapan ve problem çözen aktif bir unsurdur artık organizma. Sistemin aktif, dominant (baskın-belirleyici) unsuru olarak nesneyle etkileşir, onu değiştirir (processing) ve ürün adını verdiğimiz bir sentezin oluşmasına yol açar. Bu ürün, bilgi olarak önce beyinde oluşur. Çünkü, etkileşme önce beyinde gerçekleşir. Sonra da, organizma bu bilgiyi motor sistemi (organlar ve onlar tarafından kullanılan üretim araçları) aracılığıyla işleyerek maddi bir gerçeklik haline getirir.

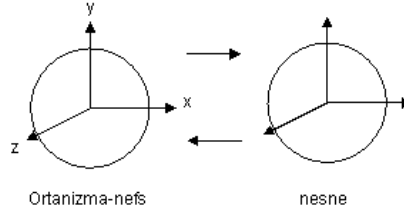
Peki, nasıl gerçekleşiyor bu süreç (bilgi üretimi süreci)? Duygusal deneyim-reaksiyonlar zemini olmadan, bir üst katta gerçekleşen bilgi üretimi olabilir mi? Hayır olamaz! Bilgi üretimi mekanizmasının harekete geçebilmesi için, önce, çevreden gelen etkiye karşı "duygusal reaksiyon" adını verdiğimiz, organizmayı temsil eden nöronal bir reaksiyon modelinin ortaya çıkması-oluşması gerekiyor (nefsin-benliğin oluşumu). Önce bu zemin, bu esas var oluş biçimi gerçekleşecek ki, ancak ondan sonra, var olan bir şeyin (organizmayı temsil eden bir zeminin) bilgi üretmek için nesneyle çalışmabelleğinde (Workingmemory-Arbeitsgedächtnis) ikinci kez etkileşmesi söz konusu olabilsin. Yani, duygusal benlik (nefs-self) olmadan, oluşmadan, bilgi üretimi süreci (cognitive processing) de olmaz¹⁶. Bilgi üretimi süreci, bir binanın ikinci katı gibidir. Duygusal benlik ise, binanın temelini ve birinci katını oluşturur".

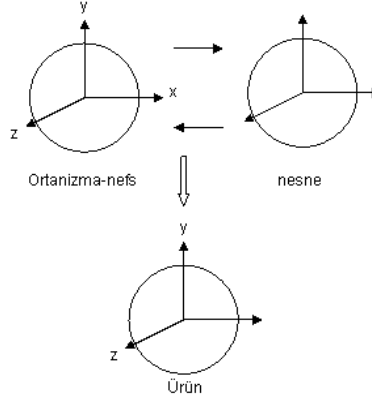
Duygusal benlik-nefs-self-, dışardan gelen etkiye-girdiye- karşı organizmanın tepkisi-reaksiyonu- olarak tek yanlıdır. Bu durumda bir, dışardan gelen etkinin kaynağı olan nesne (ya da olay) vardır ortada, bir de, buna karşı bir reaksiyon olarak ortaya çıkan ve organizmal varlığı temsil eden nöronal etkinlik (nefs). Yani "o" ve "ben"! Dünya bu iki unsurdan oluşmaktadır! Böyle bir ortamda "ben", kaçınılmaz olarak, "dünyaya" kendi varlığını temel alan bir koordinat sisteminden bakacağı için, sübjektif olarak, kendisini, varlığı "kendinde şey" olan "mutlak bir gerçeklik" olarak görecektir. Varlığının "ona" göre (yani dışardan gelen girdiye göre) izafi olduğunu, onun etkisine karşı bir reaksiyon olarak ortaya çıktığını anlayamaz nefis. **Anlayamaz, çünkü anlamak dediğimiz şey olayları ve süreçleri belirli bir koordinat sisteminin değerlerine göre ele alabilmektir. Bu durumda ise tek bir koordinat sistemi vardır ortada ve o da "ben"i temel alarak bu "ben"le birlikte gerçekleşmektedir.**

¹⁵ Sınıflı toplum insanı, mekanik-materyalist bakış açısıyla, bunu, "insanın doğa üzerindeki egemenliği" olarak yorumluyor! Bu "egemenlik" de tabi, "zıtların birbirine dönüşümü ilkesine" göre, pratikte doğayı yok etmek şekline dönüşüyor! Ve bunu, insanın doğaya karşı zaferi olarak ilan ediyorlar! "İşçi sınıfı devrimcileri", "burjuvaziyi yok ederek devrim yapmışlardı"ya bir zamanlar! Bu mantığa göre burjuvazi de doğayı yok ederek "devrim" yapıyor şimdi!

¹⁶ Biraz sonra devşirme burjuva kimliğinin oluşması mekanizmasını ele alırken bu noktayı tekrar hatırlayacağız!..Devşirme burjuva kimliğinin oluşumunda girdiyi-input-veren Devlet olduğu için, burada meydana gelen çıktı-output-yani duygusal alt kimlik Devlete bağlı bir kapıkulu kimliğidir. Bununla, aşağıdan yukarıya doğru devletle-statükoyla mücadele halinde gelişerek ortaya çıkan gerçek anlamda bir burjuva kimliği arasında ne kadar fark olduğunu gelin siz düşünün artık!..

Bilişsel benlik ise bambaşkadır. O, ancak üretim süreciyle birlikte, onun içinde ortaya çıkar. Ürün, organizma nesne etkileşmesinin bir sonucu-sentez- olduğu için, üretim süreci, nefsin ve nesnenin yanı sıra üçüncü bir varlığı temsil eden yeni bir ko-

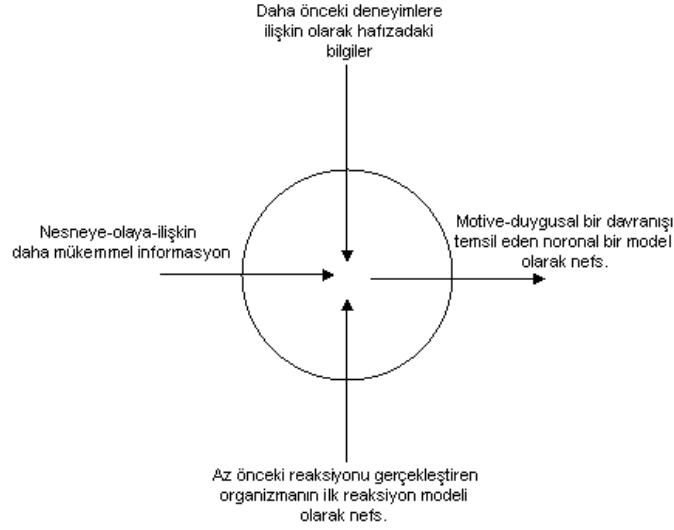
ordinat sisteminin daha ortaya çıkmasına neden olur. İşte bilişsel benlik, bu süreçte ürünü temel alan bu üçüncü koordinat sisteminden bakabilen benliktir (insan, üretirken kendini-kendi kimliğini de yeniden üretir). O (yani bilişsel benlik), kendi içimizde oturan insana ilişkin bilimadamı kimliğidir! Evet aynen böyle! İnsan, olayları ve süreçleri onlara objektif olarak bakarak, onları bilimadamı gibi görebilen bir varlıktır. Çünkü insanla ve onun içinde bulunduğu üretim faaliyetiyle birlikte kendi bilincine varan aslında doğadır. Bu anlamda insan doğanın bilimadamı oluyor. İşte insanı insan yapan, onu kendi içindeki hayvandan ayıran yan da onun bu bilimadamı yanındır zaten!

Bütün bunlara bir örnek verelim: Ormanda gezintiye çıkmışsınız! Aniden, yerde yaprakların arasında bir yılan çıkıyor karşınıza ve siz daha olayın ne olduğunun bile farkına varmadan, tam üzerine basmak üzereyken birden kenara sıçırıyorsunuz! O an gerçekleştirdiğiniz bu “kenara sıçrama” eylemi bilinçli olarak yapılan bir hareket değildir. Bilinç dışı olarak gerçekleştirilen “duygusal bir reaksiyondur”. Bu reaksiyona neden olan nöronal reaksiyon modeli de sizin o ana ilişkin olan varlığınıza-nefsinize temsil eden etkinliktir.

Peki, kenara sıçrayarak ilk tehlikeyi atlattıktan sonra ne olur? Bu süre içinde olay artık beyin kabuğuna iletilmiştir (yani çalışmabelleğindedir). Süreç orada devam etmektedir. Buraya önce, reaksiyona neden olan nesne olarak yılanla ilişkin daha iyi-mükemmel bir nöronal model ulaştırılır. Sonra, hafızada içinde yılan olan olaylara ilişkin bütün kayıtlar aktif hale getirilerek bunlar da aşağıya (yani çalışmabelleğine) indirilir. Tabi bu arada, az önceki reaksiyonu gerçekleştiren nöronal model (aksiyonpotansiyeli) olarak nefis de buradadır. Nefis, daha önceki deneyimlere (bilgilere) bakarak bir durum değerlendirmesi yapar ve ona göre bir karar verir. Ya der ki, “tehlike geçmiştir, yoluna devam et”, ya da, “biraz daha uzaklaş buradan” der vs. Nöronal bir reaksiyon modeli olarak organizmayı temsil eden nefis, daha önceki deneyimlerden de yararlanarak biraz daha gelişmekte, belirli bir amaca doğru yönelen motive bir etkinlik haline gelmektedir¹⁷. Ama bütün

¹⁷ Bütün bu konuları 2. ve 6. Çalışmalarda ayrıntılı olarak ele aldık: www.aktolga.de 2-6. Çalışmalar

bunlar henüz daha bilişsel davranışlar olmadığı gibi, bu ana kadarki sürecin içinde yer alan nefis de henüz daha bilişsel bir nefis-benlik değildir.

Bilişsel benlik, ormanda geziye çıkmadan önce, ormana ve ormanda karşılaşılabilecek tehlikelere ilişkin bilgilere sahip olarak, istenilen şeyi (yani gezintiyi) önceden planlayıp, onu bir ürün olarak üreterek pratikte gerçekleştirme süreci içinde ortaya çıkar. Bu durumda artık gezintiyi yapan nefis sürece yukardan bakabilen bir bilimadamı gibidir. Bir yanda gezintiye çıkan organizma vardır, diğer yanda da orman ve ormanda karşılaşılabilecek nesnelere, olaylar. Sonuç, yani gezinti ise bir ürün olarak önceden planlanmıştır. Öyle ki, gezinti esnasında nefis artık sürece kendisini temel alan bir koordinat sisteminden bakmamaktadır. O, süreci, olaya hakim bir yerden seyretmektedir adeta! Ve atılan her adımda onun (bu adımın) içinde yok olmaktadır. Çünkü o bilmektedir ki, o adımı atan artık sadece o (yani nefis) değildir o an. Ürün (atılan her adım) organizma-nesne etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. “Kendi varlığında yok olmak” hali denir buna. Ya da “birlik güzelliği”! **Nefis, nesneyle etkileşim sürecinde ürünün varlığında yok olmakta, bu yok oluşunu bilinçli olarak yaşayarak doğanın bilincini üretmektedir.**

TOPLUMSAL VARLIK DA İKİ KATLI BİR BİNA GİBİDİR DEMİŞTİK!

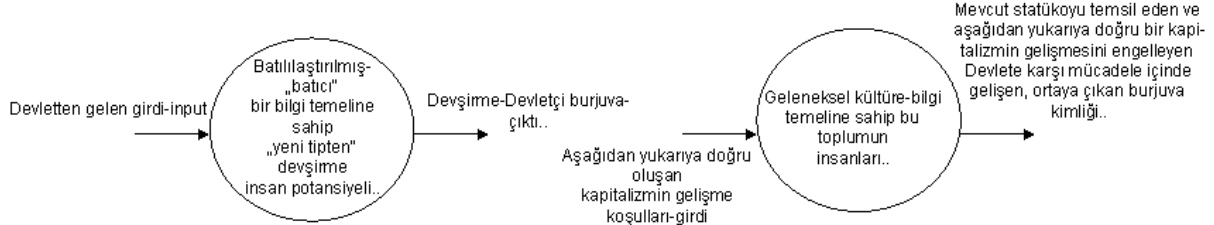
Evet, insan iki katlı bir bina gibidir! Alt katında kendi içindeki hayvan oturur! Duygusal benliğiyle insanın içindeki hayvan! Üst katta oturan insanı kendi içindeki-varlığındaki bu hayvandan ayıran tek özellik ise onun bilgi üretebilme yeteneğidir. Ama ilginç olan şu ki, üst kattaki insanın bu işi yaparak gerçekleştirebilmesi-varolabilmesi için, mutlaka, alt kattaki hayvanın da kendi duygusal benliğiyle bu sürece katılması gerekiyor!

Tek bir elementin (insanın) yapısı böyle olunca, bu türden elementlerin (insanların) oluşturduğu, insan toplumu adını verdiğimiz sistemin yapısı da buna uygun oluyor. Yani insan toplumları da gene öyle iki katlı bir bina gibi oluşuyor. Alt katta gene bir hayvan, bu sefer toplumsal bir hayvan oturuyor¹⁸! İnsan toplumu ise, bilgi üretme yeteneğiyle gene üst kattaki komşudur! Gene aynı şekilde, alt kattaki toplumsal hayvan duygusal benliğiyle gerçekleşmeden üst kattaki bilişsel bir varlık olan insan toplumu da gerçekleşemiyor. Tasavvuf bilgisini atalarımızın insanı kendi atına binmiş bir jockeyye benzetmelerinin esası budur.

¹⁸ Milliyetçilik-ırkçılık, kendi milletini başkalarından üstün görme hali bu zeminden kaynaklanıyor. Bu duygusal zeminin kemikleşerek bir ideoloji şeklini aldığı durumlarda ise ucu faşizme kadar varan toplumsal bir egoizm hali ortaya çıkıyor..

OLAY APAÇIK ORTADA DEĞİL Mİ!..

Evet olay apaçık ortada değil mi? Devlet eliyle yaratılan devşirme burjuva kimliğiyle devlete-devletin temsil ettiği statükoya karşı mücadele içinde ortaya çıkan burjuva kimliği arasındaki fark apaçık ortada değil mi? Birincisi, yani devşirme burjuva kimliği, bilinçdışı duygusal alt kimlik olarak Devlete bağlı bir şekilde ortaya çıkan nöronal bir programı esas alırken, ikincisi, Devlete karşı mücadele içinde ortaya çıkan duygusal anlamda reaksiyoner bir burjuva alt kimliğidir. Aşağıda bu iki varoluş halinin-kimliğin-nasıl ortaya çıktığını görüyoruz:

Dikkat edilirse, yukardaki tabloda sadece-mukayeseli olarak- bu iki duygusal alt kimlik ele alınıyor. Ama biz biliyoruz ki, bir de bu zemin üzerine inşa edilen bilişsel üst kimlikler var.

İşte, bu noktaya gelince durum değişiyor. Çünkü, bilişsel üst kimlik, daha önce de gördüğümüz gibi, eksplizit, yani herkes için aynı olan bilimsel bilgilerden oluşuyor. Bu yüzden de, bu noktada, örneğin bir TUSİAD cı burjuva üst kimliğiyle Anadolu burjuvası üst kimliği arasındaki fark ortadan kayboluyor!

Çok ilginç! Peki bütün bunlardan çıkan sonuç ne? Üretim faaliyeti, işçi-işveren ilişkileri sözkonusu olduğu zaman devşirme burjuvalarla Anadolu burjuvaları arasındaki fark ortadan kalkıyor. Çünkü bu bilişsel bir faaliyet. Üretim planlanması, yönetim, kâr zarar hesabı vb. Ama bunlar üretim faaliyetinin dışına çıkarak kafalarını kaldırıp da olaylara ve süreçlere-toplumsal siyasete- bakmaya başladıkları zaman iş değişiyor!. Bu durumda birinciler, toplumsal kimliklerini bilinçdışı bir Devletçi duygusal alt kimliğin üzerine inşa etmiş oldukları için, otomatikman onunla-yani Devletle birlikte tavır alıyorlar. **O kadar ilginç bir durum ki bu: Burjuva olarak bilişsel kimlikleriyle gelişmeyi, dünyanın-ülkenin nereye gittiğini değerlendirdikleri zaman mantıken antika Devletle ters kutupta yer aldıklarını görseler de, duygusal alt kimlikleri farkında olmadan onları gene Devletin bulunduğu tarafa çekiyor!. İkinciler için, yani kimliklerini statükoya-Devlete karşı mücadele içinde oluşturan ikinci grup burjuvalar için ise böyle bir kişilik bölünmüşlüğü yok. Onlar, mantıki olarak düşündükleri zaman da gene aynı yerde duruyorlar...**

Peki bu iş nereye kadar böyle gider? Bu çelişki nasıl çözülecek? Çünkü bir yerde Türkiye toplumunun geleceğiyle ilgili bir sorun bu..

Bütün mesele olayı bilince çıkararak kavramakla ilgilidir. Yani bir tür toplumsal düzeyde psikanalize ihtiyaç var bu noktada!. Kişilikteki-kimlikteki bölünmüşlüğü ortadan kaldırmanın yolu bilinç altını bilince çıkarmaktan geçiyor. Kendi geçmişinle hesaplaşabilmekten geçiyor. Peki bu nasıl olacak! **Toplumsal planda en iyi psikolog üretici güçlerin gelişmesiyle birlikte oluşan toplumsal bilinçlenmedir..Toplumsal bilişsel bilinç geliştikçe bu problem de kendiliğinden çözülecek, bunun başka yolu yok!..Devşirme burjuvalar daha sağlıklı-bilimsel düşünme imkânına sahip oldukları oranda, farkında olmadan, kendilerini kovalayan o tarihsel duygusal geçmişten de kurtulacaklar!.Bu nedenle, Türkiye’de problemler ancak zamana yayılarak (şimdiye kadar olduğu gibi) adım adım çözülebilir. Yani kimse öyle bugünden yarına radikal“çözüm”-“zafer” falan**

beklemesin!..Atılan her küçük adım çözüme giden yolda katedilen bir mesafedir bu ülkede..12 Eylül Referandumu da bunlardan biri olacak gibi!¹⁹..

¹⁹ Bütün bu söylenenler “batıcılık” adı verilen devşirme mekanizmasının-kültürel yabancılaştırma mekanizmasının- tezgâhından geçmiş bütün insanlarımız için de geçerlidir. Örneğin, seksen yıldır neden doğru dürüst bir sol hareket çıkmıyor bu ülkede dersiniz! Önce bu ülkeye, bu topraklara ait olacaksınız ki, ondan sonra bu ülkenin siyasetinde de bir yerin olabilsin, yoksa en fazla, yen tipten bir ittihatçı olmaktan öteye geçemezsiniz!..öyle değil mi!..